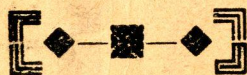

BANATUL LITERAR

Revistă Literară

DIRECTOR: **LUCIAN COSTIN**REDACTOR: **GEORGE LICĂ-OLT**

C U P R I N S U L

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lui Eminescu	Lucian Costin
Caleidoscop literar bănățean	Banatul Literar
Estetica artei populare	Lucian Costin
Insingurări	A. Parjanu
Poem } Poezii	Gh. Negru
Legendă }	
Dimineața	Mia Cerna
Bradul și Teiul (legendă)	Vasile Sala
Nuneasca, (piesă teatrală)	Gh. Lică-Olt
Parfum antic	Const. T. Stoika †
Colò stă gata un mormânt, de Hede von der Heide	L. Costin
Furtuna	Leonard Căzăceanu
Stilul, cultura și orientarea literară a lui Mihail Gașpar	L. Costin
Cronica	Redacția

Un exemplar Lei 15

BANATUL LITERAR

— REVISTA LUNARA —

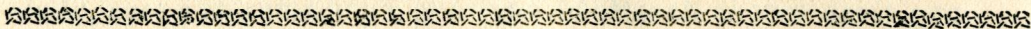
Anul III No. 9—12

-]-O-[-

Sept.-Decemb. 1937

Director: **Lucian Costin** — Redactor: **Gheorghe Lică-Olt**

Redacția și Administrația: Lucian Costin, Caransebeș

D-I GHEORGHE LICĂ-OLT
Redactorul Revistei
„Banatul Literar“

Caleidoscop literar bănăţean

Din cauza îmbolnăvirii redactorului revistei noastre Grigore Bugărin (bolnav într'un sanatoriu din Cluj) am trebuit să preluăm din nou în sarcina noastră atât redacţia cât şi administraţia an. III. În noua noastră situaţie am voit să satisfacem abonaţii noştri editând şi acest număr în a III. fascicolă, încheind an. III. Am purces cu mare răbdare şi bună voinţă faţă de colaboratori, abonaţi, prieteni şi sprijinitori.

Am înfiripat dela tribuna noastră o nouă mişcare literară — mai sobră şi mai amplă în linia şi nota vremurilor noastre — continuând mişcarea literară dela „Drapelul“, „Banatul“, „Semenicul“ şi „Analele Banatului“. În toate aceste reviste s'a culturizat şi epuizat tot materialul de culturizare a masselor.

Nouă dela tribuna „Banatul Literar“ ni-a rămas cel mai dificil program de acţiune: programul literar.

Am concentrat în citadela noastră numai ce am putut selecţiona din noua generaţie. Imberbii i-am repudiat chiar cu jertfe de a renunţa la 50-60 de abonamente plictisitoare. Am umplut coşul redacţiei până în vârf...

Şi acum!

Ce am observat şi ce subliniem din nou în al III. an al ţinutei noastre.

Schiţa-Nuvela. Am înfiripat un interes mai mare de a redă în proză mediul nostru social bănăţean cu alururi de artă. Câţiva tineri şi bătrâni au contribuţii serioase. E o selecţiune, ce o continuăm dela apariţia revistei noastre cu mare tenacitate. Am enunţat normele prozei în acest gen pentru a li facilita prozatorilor puterea de creaţie. Şi astfel s'au ataşat în jurul nostru câteva talente ce îşi urmează procesul normal şi evolutiv de creaţie. N'avem decât foarte puţini colaboratori la *foi'eton*. E vorba de *foi'etonul literar*.

Teatrul. Puținele puteri dramatice ale Banatului, fără vervă și culoare dramatică, le-am îndrumat pe calea cea dreaptă. Dovadă că dela noi iau calea Clujului și Bacureștiului. Mii de piesete are Banatul, însă adevărate valori, puține le-am avut, căci le-am cenzurat cu verbul și dictonul strictului observator.

Folclorul. Am introdus nota serioasă a folclorului în formă de studii, spre a îndruma noua generație bănățeană și spre acest gen, destul de dificil.

Fără o cultură, fara o școală serioasă nu e accesibil acest gen de sinteză a sufletului românesc. Bănățenii, cei mai mulți sunt conștii de superioritatea folclorului, însă n'au puteri. N'avem tineri viguroși și serioși pentru folclor. Nici chiar între profesorii de limba română.

Pozzia. Am avansat mai mult cu poezia. Procesul valorizării l'am ridicat la nivelul artistic al unei școli literare dela „Banatul Literar“. Am dat literaturii contemporane câteva talente promițătoare. Dela apariția tribunei noastre literare până astăzi au apărut vr'o 50 de lucrări din toate domeniile, încurajate de noi.

Sigur, că e departe de noi pretenția de a ne apropia de o academie a lui P. Oancea dela Forotic ori G. B. dela Topleş. Nici de superba academie literară „Altarul Cărții“ dela Buchiu nu ne apropiem, căci repudiem cu toată energia obscurităților și netalentele ce rod pereții scenelor publice fără cel mai mic scrupul la 10 Mai ori 1 Decembrie.

Deci școală literară serioasă și numai aceasta va crea valorile Banatului în cel mai apropiat viitor.

LUCIAN COSTIN

Lui Eminescu

— Varianta II —

Ai adormit setos, tiămând,
Tu cel mai enigmatic geniu dintre genii,
Și-i somnu-ți greu,
Un somn a dânc
In pacea recelui Etern,
In care vremile își cern
Mereu aceleași legi,

Acelaş sacru cânt..
 Te-ai stins... creînd fără să ştii,
 —Durerea-i doar ades puterea creatoare —
 Te-ai stins demult
 Şi totuşi nu...
 Tu care singur te-ai creat
 Şi-o 'ntreagă viaţă ai cântat
 Durerea unei fericiri,
 Al viselor aniurg..
 Tu dormi în umbra unui vis
 Neînţeles de om decât numai de tine. —

Parcă te văd,
 Parcă te simt,
 Păşind încet, încet şi trist
 Iluminând prelung ca Crist
 Cărarea unui veac,
 Cărările mileniilor,
 Ce vin... şi vin... şi vin... şi vin...

LUCIAN COSTIN

Estetica artei poporane

— CONSIDERAȚIUNI GENERALE —

Din moment ce arta poporană și conservă reputația ei alături de literatura cultă și întreg procesul de evoluție și distrugere acelei din urmă crește formidabil — astăzi suntem porniți spre apogeul evoluției, care într'o epocă de 50-100 ani, are să se universalizeze cu cele mai fine fibre în ramificația internațională — asistăm cu ochii la pregătirea epocii de mâine. Puntea de trecere dela literatura poporană la cea cultă s'a făcut la noi în faza adolescenței poporului român, cam din epoca Eminescu-Alexandri cu sentințe vădite de proeminență afirmată dela 1900-1916.

Marele tezaur artistic, formidabila noastră literatură poporană, a fost aproape complet salvată de ochii vigilenți ai folcloriștilor și

literațiilor interesați direct la valorile intrinsece ale artei poporane.

Se poate spune cu mândrie că întreg tezaurul salvat are vre'o 2000 de colecții mai mari și mai mici din secolul XIX și XX, în actualul secol am intrat și cu o bogată literatură poporană, distinctă în cea doctrinară și colecționară.

Din avântul și analiza fiecărui gen literar a profitat și poezia poporană, căci protagoniștii s'au gândit desigur la valorile și valorizarea acestora.

Ceeace s'a salvat din literatura poporană până astăzi prezintă ca valoare poate cea mai fenomenală literatură poporană între toate literaturile similare.

Pușinul, ce nu s'a putut desgroșa în fiecare regiune, e regretabil. Noul orizont al folclorului românesc n'espuse de luminos și ademenitor. Izvoarele de investigație, ori câte ar fi ele, îi vor duce pe protagoniști până la cele mai extreme și mai adânci rădăcini ale sufletului poporan. Poporul creator din sufletul creat, acesta e criteriul inductor prin întreg arsenalul literaturii poporane. Fazele de creațiune ale ideologiei poporane se afișează succit pe firmentul istoriei noastre naționale.

Toate fazele s'au conturat după semnalamentele vremilor: de durere, tristețe și toate nuanțele similare, de bucurie și umor cu toate subtilitățile lui.

Cu sec. XIX-lea se încheie faza cea mai proeminentă. Toate genurile folclorului au evoluționat în extensiune și profunzime.

Partea lirică, cu accentele ei mai explosive, își are continuitatea atât de pronunțată chiar sub ochii noștri: genul liric în toate nuanțele lui.

Din proză numai unele. Și anume: ghicitorile, anecdotele, snoavele. Cu unele ramuri ne-am oprit în loc: basmele, legendele, dătinile. Pentru a putea distinge întrucâtva criteriile de creațiune, mijloacele de realizare artistică și toate ondulațiile ideologiei poporane în proză și poezie, m'am gândit să-i orientez în linii generale pe aceia, cari se interesează mai de aproape de tehnologia artistică a poporului nostru bănațean.

REALIZAREA ARTISTICĂ

Ce se conține sub realizarea artistică? Mijloacele multiple și variabile ale capitalului lingvistic, adecvate ondulațiilor fondului artistic de realizare.

Fantezia poporană, în toate variațiile complexului ei, are absolută nevoie de expresivitate și luciditate -- o artă comunicativă cu mijloacele tehnice simple și estetice. Din moment ce poporul și-a

creat limba, odată cu avântul literaturii culte, s'a format un substrat pe substratul poporan.

Acest substrat i-a creat baza substratului cult și indefinit ca varietate. Cei mai expresivi termini, de cari nevoie literatura cultă îi caută în arsenalul lingvistic poporan.

Limba noastră e un rezervor imens, din care țîșnesc azi numeroase cascade — voluptatea de a forma cuvinte și a le volatiliza... Unde nu prinde neologismul și avalanșa de „ambalaje lingvistice“, recurge fiecare la marele rezervor al capitalului lingvistic poporan.

Cele mai expresive și mai luminoase cerescențe ale geniului nu-și vor putea afla expresivitatea și mlădierea grațioasă, dacă nu recurg la marile resurse ale patrimoniului poporan în materie lingvistică. Deci pentru realizarea artistică are nevoie creatorul de bagajul lingvistic. În proxima ordine de idei voiu evidenția, cari resurse vor servi pentru utilizarea capitalului.

Ca și la combinația a r m o n i c ă a culorilor să servește creatorul poporan de celelalte mijloace artistice: *metafora* pentru vivacitatea și mlădierea materialului artistic, *refrenul și variația* în lirică, variația în proză, *luciditatea* creațiunii, *sintaxa simplă și morfologia cea mai adecvată*. În metafore și metonimie e poporul nostru bănățean un maestru aproape neîntrecut, în comparație cu celelalte provincii și centre de focare artistice. Cu metafora a pătruns adânc creatorul poporan în literatura cultă și i-a indicat modalitățile de augmentate.

Azi avem o balanșă uriașă a metaforei poporane și celei culte.

Ambele se întregesc, și multiplică și evoluează. Vivacitatea și mlădierea materialului artistic e o altă valoare fundamentală de realizare. Aci fantezia poporană și-a creat fondul ei inepuizabil în timp și spațiu.

Nicio literatură poporană n'a pătruns peste granițe atât de departe ca cea a noastră. Literaturile slave poporane s'au fărâmițat în centre mici și fără coeziune. Literatura noastră poporană e unitară, indivizibilă și invicibilă față de toate literaturile similare din întreaga Europă.

Ca un modest cercetător în toate direcțiile și ramurile folclorului românesc și, în special al celui bănățean, îmi dau perfect seama de incomensurabilele comori ale geniului poporan și în toate studiile comparative n'am aflat vreun popor să se ridice la alte culmi, unde s'a ridicat poporul nostru.

Suverani pe acest tezaur formidabil, nu e nici o mirare, că un protagonist maghiar ca Béla Bartok s'a apropiat atât de folclorul nostru muzical, deoarece el n'a aflat în literaturile Europene, un

suflet mai superior ca al poporului nostru. Cu cântecul și arta genului poporan avem să dominăm și să ne mândrim, că din întunecimile restriștelor istorice am răsărit de mult pe fațada Europei ca un popor viguros și vigilent.

În luciditatea creațiunii am atins în cele 3-4 secole de perfecționare artistică limite, ce nu le au visat strămoșii noștri. În special sec. XVIII și XIX au vădită tendință de afirmație.

Până în sec. XVIII a germinat și fermentat poporul român incensurabilul fond al genului său.

Ultimele două secole reprezintă epoca de expresivitate și nuanțare artistică, pe un fond vechiu și solid, căci unitatea sufletească a poporului român o putem concepe ca formată încă înainte de exodul năvălirilor barbare.

Ideologia poporană, ori de câte nuanțe de fond ar dispune ea, are nevoie pentru mlădierea, floarea ideilor și expresivitatea sentimentelor nu numai de capitalul brut al materialului lingvistic, ci și de expresivitatea plastică a ideilor.

Ideile nu încap în forma artistică, fie în proză sau în poezie, decât în plasticitatea regulilor sintactice și morfologice.

Sintaxa poporană utilizează ca și morfologia celei mai adecvate forme, simple și ample, lucide și sonore. Armonia ideilor abundă în cele mai subtile și scurte forme.

Toată subtilitatea și armonia fondului artistic poporan rezidă în tehnologia cea mai fină și adecvată. Structura morfologică și cea sintactică are mari dușmani în unii doctrinari, cari niciodată nu vor să înțeleagă, ce trebuie să înțeleagă.

Ei ar distruge imensele colecții din cauza pronumelui personal, al vorbelor transitive ori intransitive, din cauza topice ori a sintaxei. Folcloristul sincer e mai aproape de sufletul poporului, decât doctrinarul nesincer și rigid. Să nu lăsăm la distanță, ci să căutăm a analiza fenomenele cauzalității, referitoare la morfologia poporană și cea cultă.

Nenumărații colecționari prezintă atâtea colecții de folclor. În acestea trebuie să caute cercetătorul doctrinar în prima linie fondul artistic și apoi cel sintactic — morfologic.

Nu i se poate impune poporului dialectica, sintaxa și morfologia cultă, ci doctrinarul trebuie să se coboare și să analizeze.

Ingratele aprecleri ale creatorilor poporani nu rezidă în alta ceva, decât în complectă necunoaștere a factorilor celor mai valoroși; *poporul creator și suveran asupra comorilor sale*. Doctrinarii noștri de azi nu pot desconsidera mediul și forma cum se creiază și se creiază și în poporul nostru.

Ca unul, ce stau de veghe și urmăresc de aproape mijloacele

artistice ale poporului în mediul său, voi recurge la răbdarea cititorilor pentru a-i orienta în tehnologia artistică a poporului în manifestațiunile sale de proză și poezie.

A) ÎN PROZĂ: *BASME, ISTORIOARE, LEGENDE, SNOAVE, ANECDOTE, TACLALE, OBICEIURI, DATINI, etc.*

Cititorul, care ar avea înaintea sa un basm, nu va ezita mult de a-l putea recunoaște din înșeși componentele sale. Pentru compunerea basmului fantezia adoptă tot capitalul necesar închegării sale. Miraculosul se va putea urmări ca un fond bătător la ochi.

Buna dispoziție de povestitor îl atrage și pe cititor: componentele miraculosului sunt subtile, transparente.

Istoriorele se disting de basme, fondul miraculosului se contopește cu cel istoric — etnografic; acesta moralizează în tot firul lor și-l conduc pe cititor spre una din marile maxime ale vieții.

Fondul basmelor e mai miezos prin jocul eloquent al inversiunilor și variațiilor. Legendele sunt alt gen, în care fantezia poporană introduce noi elemente de realizare.

Ființele metempsihozate în alte sucrescențe ale naturii își continuă acțiunea ca și în multe basme până la contopirea lor în tainele naturii. Pentru a afla mijloacele cele mai simple de realizare artistică utilizează poporul cele mai plastice forme, în cari toarnă materialul brut al fanteziei. Forma plastică indică plasticitatea acțiunii în toate nuanțele posibile. Materialul brut se numește folclor forma necioplită, necizelată a balastului topic — morfologic. Din gură în gură devine materialul tot mai plastic, mai literar.

Imperfecțiunile dispar, una după alta, și forma de realizare se apropie de perfecțiune. Ceeace cizelăm și modificăm pe hârtie, în gura poporului se cizelează dela buze la buze.

Snoavele se disting de taciale, după cum se disting și de anecdote, glume etc. Rolul substantivelor, adjectivelor și mai ales al verbelor e incomensurabil pentru înpănarea acțiunii. Imperfectul, perfectul simplu și plusquamperfectul sunt utilizate în toată extensiunea acțiunii. Îndeosebi perfectul simplu nu lipsește aproape din nici o propoziție.

De exemplu.

„Și năzdrăvanul se chinui până ce sparse piatra în două. Dar Vinderic scoase iute o bucată de caș și o strânse atât de tare, că îndată porni să curgă zărul ca un pârâu. Atunci năzdrăvanul se miră și Zise:”

(Dintr'un basm „VINDERIC, VREDNIC VOINIC”

(din colecția autorului)

Utilizarea metonimiei, metaforelor, onomatopeelor, ca prime mijloace de realizare artistică, are deosebitul merit, că pentru toate acțiunile și manifestările umane s'au creat cele mai prototipice fraze ca de ex:

„ Pune-ți pofta'n cuil“ sau „S'a sculat cu noaptea'n cap.“ Ori cu ce mijloace s'ar substitui, nu s'ar putea realiza mai nimerit decât cum a realizat poporul creator. Apa cu murmurul ei are sufe de variații descoperite de graiul ahtiat după noutăți mai mlădioase.

Vântul, lumina, întunericul, frigul — apoi plasticizarea abstracti-smelor. Toate sunt prototipice și astăzi. Proza cultă a recurs la acestea și nu s'a putut emancipa decât abia vr'o 15-20 ani. Rolul prozei poporane și mai ales mijloacele estetice de realizare au un rol covârșitor la formarea și emanciparea prozei culte de astăzi.

B) I N P O E Z I E

Ceeace a însemnat proza poporană pentru evoluția prozei culte de astăzi, în altă măsură a fost și poezia poporană cu rolul ei determinat pentru prosodia, metrica, armonia și sonoritatea poeziei culte.

Formele rigide ale poeziei și'au impus sonoritatea și armonia în prima linie, deoarece determinantul liric, are absolută nevoie de elementele cele mai lirice. Morfologia lirică, ca și sintaxa din orice compoziție lirică au de ales între cele mai subtile mijloace tehnologice. Structura lirică nu'i permite poetului poporan să se extindă asupra întregului arsenal lingvistic: ea pretinde mijloacele imediate și de prim efect. De ex:

„Cine strică dragosti dragi
Care-i corbii carnea'n fagi,
Cine ne-a stricat pe noi,
Pe noi, mândro, pe-amândoi,
Aibă casa cucului
Și hodina vântului,
Că nici cucul n'are casă
Și nici vântul țara aleasă!“

Fondul artistic turnat în trochei îi imprimă cititorului primul efect de armonie, sonoritate.

„Casa cucului“ e în perfectă analogie cu „țara vântului“ deasemenea rolul antitezelor. Sau:

„Tu să mergi pe sus sburând,
Eu să merg pe jos plângând“.

Aceleași analogii de invenție și compoziție artistică succesează. Efectul analogiilor e de căutat în cele 2 participii.

În aceeași ordine de idei voiu induce un nou exemplu pentru a învedera rolul substantivelor ca mijloace de realizare artistică:

„Ti-am dat mere, ti-am dat pere,
Ti-am dat buze sufirele
Iacă numa așa“.

Orice substituante ar strica efectul și n'am putea obține nici celelalte părți de armonie. In alte accente lirice verbele se întregesc cu substantivele în efect :

„Zice lumea, zice țara
Că mi-a dat neica căpara,
Dar eu jur că nu mi-a dat,
Că nu-i nenea așa bogat.
N'are casă, nici moșie,
Numai pană'n pălărie
Ș'aia e în datorie“.

Finalul format din cele 2 versuri din urmă e efectul de prima ordine, versurile anterioare sunt evolutive pentru captarea momentelor de realizare. Interesant e rolul verbelor în *balade*, toată acțiunea e împănată de ele. Substantivele evidențiază localizarea acțiunilor prin intermediul verbelor:

„Mamă, mămușița mea,
Taci tu, nu te supăra,
Căci n'oi bea, nici n'oi mânca,
Ci deloc m'oi încăleca
Și cu Filip față oi da
Și'n minut l'oi dimica,
Marcu atunci afar'ieșia
Și'n grajdii se ducea,
Calul galben îi scotea, etc“.

(Balada „Marcu“ din colecția autorului 4)

Estetica artei poporane e în întregime pitorescul ei, plasticizat în lirică mai puternic decât în proză. Din armonia psihozelor și vivacitatea instananelor în toate manifestările psihice ale poporului a eșit poezia biruitoare.

Ea e supra stratul, care plutește în larg deasupra complexului folcloristic, ea tronează deasupra tuturor sentimentelor umane, deoarece dispune de cea mai deplină armonie.

„Poezia poporană“ s'a servit de cele mai subtile mijloace estetice, în fond și formă — și cu acestea a cucerit masele.

Sufletul ozonat de verva cuvintelor turnate în formele adecvate geniului poporan caută, din generație în generație, formele variabile.

Din perpetuarea acestora s'a consolidat întreaga estetică, evoluând la cele mai subtile forme de astăzi.

DIMINEAȚA*)

A doamnei Ziua, fiică vitregă,
Nenorocită,
Sărmana, dalba Dimineată.
Cu palidă, frumoasă față,
Își duce 'mpovărata' viață,
Mai greu,
Decât o altă ființă neiubită...
De trudă multă chinuită
Ea des de Dimineată o pornește
Prin sate,
Prin păduri,
Și prin ponoare,
Casă trezească pe viețuitoare,
Pe cele mici
Și cele mari popoare...
Ca pasărilor rugăciuni să ciripească,
Iar oameni la muncă să pornească...
Deschide larg ferestre,
Uși
Și gene...
Aleargă'n toate locurile,
Aprinde'n vatră focurile...
Ea suflă'n fabrici
Din sirene...
Și clopotile la bisericile sună...
Cu voie bună,
De mână duce pe copii la școală,
Acas', pe cei ce sug îi ține'n poală...
Și cartea
O pune'n mână la învățător...
Condeiu,
Prin birouri,
Domnilor...
Și'n răsărit de soare
Pornește plugurile pe răzoare
Și pe secerători
Prin lan cu flori...
Ea tuturor le dă și de mâncare
Boerilor: cafele parfumate,

*) Din „Siminicul” an. 3, no. 8-9

Săracilor:
Merinde măsurate...
În ger năstrușnic și amar,
În ploi de toamnă
Lungi și reci ...
Cu ochii poți ca s'o petreci
În toate colțurile lumii,
Ca toate'n stare bună
Să le pună...
Căci, Doamna Ziua,
Doamnă mare,
La braț cu Soarele va veni,
Cu ochelarii de lumină va privi
Și le va judeca pe toate,
Toate...
Și vai de biata Dimineață...
Poate
Că va certa'o ca pe'un câine...
Și azi ce n'a făcut,
Va face mâine...
Dar blânda Dimineață,
Uneori,
Pe sforcă'o trage pe stăpână...
Se scoală mai dedimineață,
În zori,
În limpezi zile de cuptor,
Cu nori de lână,
Ori primăveri cu meri'n floare...
Și afară o sbughește,
În livadă,
Pe răcoare...
Aproape goală,
În vâl subțire,
Aburit
Înfășurată.
Prin zarea albastră, dulce și curată...
În lac,

Ori în izvor,
Ea se privește —
Și vede cât e de frumoasă...
Cu ochii ei de-azur,
De rouă sărutați...
Cu pletele-i de rază luminoasă..
Cu obraji: crini catifelaji...
Și buzele: mușcată
Înflăcărată...
Că Soarele, ce-i este tată,
Dar inima-i învăpăiată
De a Doamnei Ziuă
E legată,
Pe vreme veșnică și neschimbată,
De după deal, ori după un nor
Cu dragoste-i zâmbește
Și cu dor...
Și atunci atâta e de fericită!
Aleargă,
Zburdă pe cărări,
Prin lunci, / Central University Library Cluj
Cu flori de mărgărită
Cu piciorușul gol,
Prin ierburi parfumate...
Și munților
Aruncă sărutări fermecate,
De culmile se înfioară
Rumenite.
În jurul ei răsuri îmbobocite
Și flori de liliac
Ghirlande țes...
Ea-și uită zilele-i și trudnic înțeles
Și-și uită soarta
Cea nenorocoasă...
Și că-i mai tânără și mai frumoasă
Decât Stăpâna vitregă
O învioară,
Ca o săgeată acasă sboară,
Și munca nu-i mai pare o povară.
Iar zâmbetul ei;
Dar frumos

E pentru noi.
 Ce avem
 Ca ea,
 Aceleaș nevoi...
 Și avem, ca ea,
 Viață de cenușăreasă...
 Doar inima
 Ne-a dăruit'o
 O crăiasă...

MIA CERNA

NUNEASCA

ACTUL I | — | SCENA VI-a

**După ce ies din cameră Puiu și Sanda, intră
 Baba Tinca.**

BABA TINCA: (fără să observe lipsa Sandei) Duducuță ia-
 ca am adus 44 bobi de porumb. Vino și fă-le cruce cu mâna
 dreaptă. (observă lipsa Sandei) Dar unde ciorii s'o fi dus zâna
 zânilor? O! Doamne că mult e drăgălașă duduca Sanda.

S'o sorbi într'o lingură cu apă. (clătițiinând din cap) Ce ți-i
 și cu pârdaunica asta de dragoste! Mult îl iubește ea pe conașul
 Puiu. Dar *ia* să văz eu, ce spun bobii?! Dacă o iubește și
 ell (începe descântecul bobilor înșirându-i pe masă și făcându-
 le cruce cu palma) 44 de bobi să-mi spune-ți anume, dacă el,
 conașu Puiu, o mai iubește pe duduca Sanda .

Și când o să vie din țara Tiutonului. Știu că ei i-se prăpă-
 dește inima după el. Sântără tineri amândoi și ar fi păcat să
 nu se ia, că ar fi o pereche potrivită. (se închină)

Doamne, Doamne, dă-mi Doamne sănătate să trăiesc barim
 pân' la nunta lor. Așa bătrână și slută cum sânt, aș vrea să
 joc *nuneasca* cu cârpe după gât, că eu i-am crescut pe amân-
 doi și să-mi mai amintesc din tinerețile mele. 44 de bobi, că-
 deți după inima lor; pă urmă Doamne aș vrea să mor.

Am jucat *nuneasca* la nunta părinților lor, aș vrea s'o joc și
 la ei. Ia să încerc, dacă mai poci juca. (Lasă bobii pe masă

și începe să joace cu mâinile în șolduri.) Hopa, hopa, hopa așa ! cântă răgușit, pe un ton mai trist)

Copiliță cu părinți
La ce focu te măriți?
Că mila dela părinți.
Anevoie o mai uiți.

(apoi cade obosită pe divan) Incet dar tot merge. He, he, când eram eu în tinerețile mele! Șapte băieți mă învăteau și tot nu obosam. Dar bun e Dumnezeu că la nuntă o să am eu ac de cojocul oboselii.

O să mă întăresc din plosca cu țuică, pe care o s'o dolesc la bucătărie. Numai să dea Domnul să fie după cum îmi cad mie bobii (începe iarăși să-i descânte) 44 de bobi, v'arătați cum v'arătați și babii Tinca, adevărul pe față să-l dați.

S C E N A V II

În timp ce baba Tinca e atentă la bobi, intră Puiu și Sanda încet, fără să fie observați de babă.

Iaca, iaca că bine ies bobii babii. Vine conașu Puiu, că dacă n'ar veni ar fi un bob zăbavă. Și mult se gândește și o iubește pe duduța Sanda, c'apucară 3 bobi la vale.

Dar tot mai bine ar fi căzut, dacă ar fi fost aici duduța să le facă cruce cu mâna ei.

(Puiu și Sanda isbucnesc în râs)

BABA TINCA; (tresare speriată, lasă bobii și sărută mâna lui Puiu) He, he știam eu, că bobii mei nu mint niciodată.

PUIU: Așa e băbuțo, ți-e dor de lup și lupul e la ușă.

SANDA; Și ce ți-au mai spus bobii, bătrânico?

BABA TINCA: Gând la gând cu bucurie, uite-te la ei, cade și un dar pântru matală.

PUIU: Băbuțo, dar tu nu vrei nici un dar? (scoate din buzunar o monedă nemțească și o întinde babii) Ține banii ăștia să-ți cumperi ce vrei.

SANDA: Dar să păstrezi din ei, să-ți ajungă până la sfârșitul lunii, când capeți simbria.

BABA TINCA: (se uită speriată la bani fără să pună mâna pe ei)

PUIU: Hai, iai că ți-i dau pe toți. (Râde Puiu și Sanda)

BABA TINCA: Țștia nu sântără gologani rumânești. Conașe Puiule te-ai înstrăinatără cu totul p'acolo prin țara Tiutonului.

SANDA: (scoate din poșetă o monedă de 20 lei și o întinde

babei.) Cred că pe aceștia o să-i primești, băbuțo ?

BABA TINCA; (ia banii și-i sărută mâna). Mulțam frumos la amândoi. Și să vă dea Dumnezeu fericire după inima pă care o aveți.

PUIU: Da, dela mine de ce nu vrei să primești ?

SANDA: Lăasă Puiuile băbuța în pace și s'o rugăm frumos să ne mai dea cu bobii, să vedem când o fi nunta. (veselă Sanda sare de gățul lui Puiu).

BABA TINCA: Apăi, dragi copilași să dea Dumnezeu sfântul și să fie într'un ceas bun. Nunta știu eu, că o să fie cât mai aproape de Sânta Mărie.

PUIU: De unde știi acest lucru ? Nu cumva adineaori când ai fost singură ți-au spus bobii și ziua fixă ?

BABA TINCA: (clătinând din cap) Lasă, lasă, o să aflăm noi acum dela coana Minodora. Mă duc s'o chem. Că mult o să se mai bucure, când o afla că ai venit. Eu nu credeam că te mai întorci după acolo.

Stau ceasuri întregi și ascultam povești din țara aia unde ai fostără. Mi le citea coana Minodora și mult mă minunam dă cele ce auzam.

SANDA; Hai băbuță, să mergem amândouă și să-i facem o surpriză mamei. Puiu să se ascundă sub pat. Noi venim cu mama și eu mă fac că plec să caut ceva p'afară și d-ta îi dai cu bobii mamei. Și când îi vei spune că Puiu e pe drum de seară, el să și apară de sub pat. Eu ascult totul la ușă.

PUIU; (îmbrățișează iarăși pe Sanda) Tot ștregăriță mică ai rămas Sănduco. Bună inspirație ai. Dar să nu se sperie mamă-ta de această surpriză.

BABA TINCA: Că, bine zice duduia Sanda. Eu o să-i dau în bobii, dar nu știu zău, dacă aş putea să-mi țiu răsul. Haide, ascunde-te sub pat, să trag cuvertura în jos.

(Puiu se ascunde sub pat, după ce o sărută iarăși pe Sanda.)

SANDA: Să nu miști în front, Puiuile. Să nu-ți trădezi pe cei mai buni camarazi: eu și baba Tinca.

(Sanda și baba Tinca es răsând)

BABA TINCA; (în momentul când închide ușa) Bobii mei nu mint. Acuș mi se împlinește dorința. O să joc *nuneasca*, Doamne!

(Va urma)

GHEORGHE LICĂ-OLT

PARFUM ANTIC

Un amurg de bronz coboară peste parcuri..

Între brazii seculari ruina, doarme.

Altădată: tinerețe, glas de arme;

Azi: ecouri risipite pe sub arcuri.

Jos în parcuri mâna morții a țesut

Valuri negre de iluzii risipite:

Parcă's toate ca de vifor pustiite

Și ngropate, pe vecie, în trecut..

Pe sub poduri, lacuri moarte dorm în
visuri,

Ca domnișele, din basme, blestemate;

Sensitivele în straturi dărâmate

Par coroane vestejite'n paraclisuri..

Fiul apei nu mai cântă în fântâni;

Buze arse sunt havuzele uscate;

Iar statuete-Dryade înghețate

Sub privirile Satyrilor păgâni..

Nici un val de melodie nu sărută

Fruntea nopții ce adoarme gânditoare..

În tăcere, câte-o stea tremurătoare,

Surâzând, se stinge'n haos, neștiută.

...Într'un turn veghează, parcă, o lumină

Ca o candelă uitată'n catedrală.

E Trecutul cu zâmbirea-i de vestală

Ce își plimbă maestratea prin ruină.

Și'n tăcerea ce o țese noaptea rece

Parcă saltă ritmul pașilor pe-alee..

Nu-s iubitele cu sâni de camee,

Ci Regretul ce prin parc, în doliu trece.

CONSTANTIN T. ȘTOIKA

(1892-1916)

LEGENDĂ

Sub arcuirea crăcilor cu zâmbet
 Și încununări cerești de binecuvântare:
 Poeților amante
 Și roabe poemelor,
 Se răsăteau în vis sublim fecioare,
 Într'un castel — clădit de fiecare,
 Dărnicit privirilor
 Și lincoarea aromată aguriilor —
 Sorbeau poezii toți — din depărtare:
 În suspinul lirelor
 Și îndemnul cupelor!
 Sătule de fericirea viselor,
 Transformate în zeițe divine
 S'au aruncat în brațele altor amanți;
 Cari în locul poemelor
 Le dădea — rubine!
 Glasul florilor.
 Mai curat c'al fecioarelor
 Și sufletul — divinitate pură,
 S'a întrupat în visul vremii.
 Privirile lor dulci
 Mai calde ca lacrima finală
 Va fi leagănul de apururi al poeziei!
 GEORGE NEGRU

BRADUL ȘI TEIUL

BALADA

Bradul;
 Tu grosule, burdoase,
 Fugi din calea mea,
 Că tu n'ai atâta dînste
 Ca mine în vâta mea.
 Tu ești mic și gros
 De puțin folos
 Ce ai și ce știi face?
 Decât un mic năfos,

Și cu acestea ce ai câștigat,
Că vin albinele toate
Dela sate și din orașe
Și pentru tine se știu bate.
Un băet pe acolo trece din
întâmplare,

Una-l înghimpă
Și începe a-l durea.
Zăue, strigă, țipă
Că tare-l durea.
Mulțime se adună
Și încep cu toții
A blăstâma împreună,
Nu pe albină,
Ci pe acel om nesocotit,
Ce pe tine te-a sădit.
In un loc nepotrivit,
Că folosul dela tine,
Nu-i numai pentru albine.

Teiul,

Bradole nu ști zăcala,
Nu-i bine a te lăuda,
Mai ales cinstea ta.

Ascultă-mi mie una,

Din tine poți să faci University Library Cluj

La lucru bun și blăstămat,
In căsă-mi și biruri pat,
In cari și engari pierduți se fac,
Acestea ție cinste ți fac?
Incă una ț'oi spune bine,
De te și mâni pe mine.

Pe tine se pune un tată
O mamă bună dă'ngroapă
Și lași 7-9 prunci în vatră
Săraci, fără mamă ori tată,
Și mai aștepți ce răsplată?
Uu tun ori un trăsnet să bată
Iar de'n mine ia ce zace
Ramuri sfinte de icoane
In biserici mă sfințesc.

Mie și mare mă cinstesc,
Mă sărută și iubesc,
Ba'i mai mult să ți povestesc,
Unde creștini locuiesc

La Rusalii și biserici
Și în casă că mă leagă
Cu ramurile mele înfrumuseța
Blide, icoane și păreji.

Albina mușca de miere
La mine are mângâiere
Și vine din depărtare
La mine după mâncare,

Florile mele frumoase
 Dă mierea cea mai gustoasă,
 Frunzele și florile
 Dau cealurițe căutate
 Cu mai multă sănătate,
 Doftorii por-nesc,
 Că la leacuri trebuesc.
 Albina mă cerea tare
 Ca și mine un an floare.
 Ele-mi cântă, bărnăesc,
 Cu ele mă veselesc.
 Ea nu știi de depărtare,
 Nu mai fie în te u floare.
 Ele culeg cu drag
 Din floare în floare cu drag.
 Miere d'albă ca de soare,
 Faguri galbeni ca de ouă
 Și din ele ce mi fac ?
 Luminiță dragă de ceară
 Și le duce'n târg de țară,
 Babe, moși, le cumpărau,
 La biserică le duceau,
 Poveii slujbe, că făcea,
 Lum'n le aprindea,
 Pre Dumnezeu ruga
 Pentru una ori alta.

Bradul:

Domol dogănit
 Și el zice un cuvânt.
 Bine teiu, bine vorbești
 Da să știi că fără mine
 Nici te nu ț'a fi bine
 Ploi și soare ț'ar strica.
 Dacă nu te-aș câștiga,
 Pacea fusă câștigată
 De deră mâna laolaltă.
 De atunci între ei pace.

Culeasă de

Pr. VASILE SALA
 Vașcău — Bihor

Stilul, cultura și orientarea literară a scriitorului Mihail Gașpar

Dacă „omul e stilul“, viceversa e pentru un estetician și cealaltă semnificație de mare importanță, adică „stilul e omul“. Punându-le ambele maxime față în față, vom observa că opera literară a scriitorului Mihail Gașpar are două fațete: una de anvergură, de estetism fecund — exuberant, alta de stil și cultură literară emancipată.

Pe ambele le acopere omul cu puternica lui nervură. Din acest scriitor a radiat raza ideii și a stilului, factorii cu cari operează scriitorul. Și-a cultivat stilul chiar în primele debuturi, și-a măsurat faza și topica, pe cari nu orice prozator le poate domina. Fraza lui e caldă, topica turnată în plumb de idei bine armonizate.

Ochii îți lunecă rapid dela cuvânt la cuvânt, farmecul logicei și al unității în orice funcțiune te ține aproape de el. Stilul calorizant al lui Gașpar e unicul la prozatorii bănățeni, se observă în opera sa literatul cult cu o cultură, autodidactică și distins. În orice situație de amănunt e orientat complect. Nu e divagant, nici feroce cu subiectele sale. În mreaja ideilor sale a prins totul și orice subiect l-a tratat prințeste, căci scriitorul trebuie să-și domine absolut orice acțiune, a personajelor sale. Fiecărui îi dă ideologia adecuată, nici un conflict nu e nenatural ori imoral. Nu și-a format subiectele, nici nu le-a căutat toate, i-au răsărit în luminișul realităților. Schița și nuvela l-au apropiat încetul și de roman. În schițe și nuvele își face școala stilului, a topiceii. Mare maestru în metafore, sintetism și constructivism al acțiunii. Ai impresia că scriitorul e în mijlocul tuturor personajelor sale în orice funcțiune a lor.

Ce cultură literară a avut acest scriitor? Mulți și foarte mulți vor căuta să-i descifreze individualitatea literară din însăși opera sa. Așa purcede esteticianul respectiv criticul. Unii îl apreciază pe un scriitor de la distanță — adică din însăși opera sa, alții îi scormonesc toate tentațiile sale în mijlocul societății umane. Pentru a reconstrui individualitatea unui literat, în afară de activitatea specifică literară, recurg toți la amănunte, la tentațiile vieții, căutându-i toate sertarele, amintirile, instantaneele și clișeele. Pentru noi contemporanii, cari l-am cunoscut și ne putem da seama de opera literară a acestui scriitor, ușor ne vom face o idee din ce resurse și-a câștigat dânsul așa numita cultură

literară. Fiecare scriitor trebuie să tindă, altfel să conceapă viața de cât ceilalți.

Scriitorul acționează pasiv și activ. Profund în idei — sugere orice idee și o filtrează de nenumărate ori până ce ori o acceptă ori o aruncă din infernul său în afară, dându-i expresivitatea literară. Toate torențele vieții lovesc cu valuri spumoase pieptul scriitorului. Astfel și Gașpar din cercetătorul profund, din observatorul fin și privirea sa dominată s'a ridicat deasupra eului său consumându-și toată atenția numai pentru a parcurge întreaga literatură belectricică — culturală — bisericească apoi cea politică — istorică — economică.

A tentat la toate problemele Transilvaniei, ale vechiului regat și a perforat cu stricta-i obiectivitate cele mai profunde chestiuni ale românismului.

Citea rapid, înghițea volume, trecea în revistă toată publicistica noastră și cea străină.

Calm și rece privea problemele grele, cu un zâmbet le pune pe toate deoparte, apoi începeau ochii să fulgere.

La orice idee vedea că poate prinde o teză de unde vrei. Pentru cel mai mare prozator al Banatului, din începuturile prozei bănățene până astăzi n'am avut o individualitate atât de dominantă, care și-a ridicat singură pedestalul culturii sale literare cu atâta profunditate și modestie. Foarte impetuos în orice problemă capitală dela cele ale Transilvaniei până în cele mai scunde colțuri ale românismului.

Cultura sa literară de scriitor o putem urmări foarte ușor. N'a rămas aproape nici un prozator nerăsfoit, necitit. Puternica expansiune a prozatorilor ardeleni a urmărit-o cu cel mai vădit zel, a conceput-o doară în însă-și firea sa. Paralel cu proza transilvăneană a supt în egocentrismul său toată proza clasicilor din toate provinciile. Aș vroi să subliniez cu o paranteză interesantă, că Gașpar a reacționat cu virulența'i providențială asupra tuturor chestiunilor organismului nostru etnic cu pēana sa de jurnalist. În jurnalistică și-a f o r m a t stilul, în jurnalistică își încearcă puterile și se emancipează cu eforturile sale. Societatea i-a dat toată atenția, căci a fost o viguroasă personalitate. Personalitate în vasta-i cultură, individualitate intrinsecă în propriu-i stil. Mihail Gașpar își are stilul lui propriu, care nu poate fi nici imitat, nici plagiat.

Mulți mă vor întreba în prezent ori viitor, ce orientare literară va fi avut Mihail Gașpar. Asupra fiecărui scriitor bănățean îmi voi putea da părerea, căci pentru fiecare am atenția cuvenită. Intr'o antologie a scriitorilor bănățeni mă voi pronun-

ța reliefându-i fiecăruia personalitatea și opera. Până atunci vă voi concentra atenția asupra orientării literare a acestui scriitor. Din faza de debutant cu primele sale scrieri „Altare dărâmate“, „Din vremuri de mărire“, trece încetul la operele literare „Din ale vieții“ și „Fata lui Oană“ — primele debuturi literare.

Orientarea literară e încă nesigură, schița și nuvela îi formulează ideile pentru noi creații, scriitorul se caută pe sine însuși în fecondațiile ideilor sale. Ca debutant creiază pentru a se crea — cel mai important debut pentru proxima operă literară de maturitate „De ale vieții“. Instantaneu în toate mișcărilor sale, instantaneu și în opera sa. Nu l-am văzut niciodată desprins măcar cu o linie de individualitatea sa literară — era o massivă figură de unitate, simetrie, armonie.

De centrele literare postbelice nu s'a apropiat, pe fiecare l-a privit dela distanță, căci frica sa era prea distinctă. Ardealul postbelic și celelalte centre literare nu-l mai interesau, pe fiecare îl privea dela distanță preocupat de marile probleme ale Banatului pe cari le personificase complet în persoana sa.

N'a luat un contact mai viu cu Oltenia, Muntenia, ori Moldova postbelică, ca să se aprofundeze în noua ideologie.

Gașpar perseverează în romantismul istoric antebelic, în a cărui școală crescuse.

Orientarea sa literară e numai de ansamblu, fără chiagul asociabil și inerent. Totul dela distanță, observator fin — care orice-tomantic care zâmbește la subiectul său — înainte de a-l concepe și medita. Romanticismul lui M. Gașpar îl vorprecepeții în viitor toți biografilor cărora li se va impune scriitorul. Totuș oricine va pregeta de a se apropia de personalitatea sa, nimănuia nu-i va fi îngăduit de a desconsidera personalitatea și opera unui scriitor.

Nu mai există o altă țară cu tradiții literare, în cari estetici-anul și criticul poate să opereze după bunul său plac. Pe un scriitor îl poate distruge însăși opera sa, criticul e doar în cioclu dela distanță și viceversa o operă literară de proeminență — ori cât critici — ciocli ar sta în jurul ei — nici că se vor putea atinge cu un deget de ea. Marele prozator Mihail Gașpar e una din figurile noastre reprezentative ale prozei bănățene de cari se va distanța orice critic înaintea operilor sale.

LUCIAN COSTIN

ÎNSINGURARI

Pe-un gol de cer cu luna într'o dungă
 fugarnice contururi se slungă
 tăceri târzii de mute'nsingurări
 coboară — ca luceferii pe mări
 și gânduri, în lumină se desfac
 ca nuferii, sub lună, într'un lac.
 La sfadă'n iaz brotacii îi aud
 dulăii, hămăind, cu botul ud
 și'n fure lunga de greeri, târăit,
 tăcerea nopții toarsă liniștit..,
 Însingurări de umbre nefirești
 Imi bat cu aripi slute la ferești,
 și și cern, pe uliți, frunzele, castanii
 cum se desprind din viața noastră anii.
 Ușor, ca liliecii pe'nserat
 Însingurări în mine s'au lăsat
 și amintiri, cu chipuri de strigoi,
 ca stuhul adormit pe ape moi...

A. PARTANU

P O E M

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Plutesc în cer topit
 Și lacrimi din neguri
 Vapoare încântate
 Cu vise și avuții,
 Plutesc în valuri
 Spre țarmuri hotărâte
 În răsărit și azururi purpurii !
 Valurile,
 Fără ura lor
 De multe ori le chiamă'n adâncuri
 Zările zădarnic așteaptă
 Vapoarele prefăcute'n nimicuri !
 Asemenea cad visuri prăbușite,
 La porțile idealului visat
 Cari așteapără să le deschidă alții
 Când peste unii cerul s'a'norat !
 Vapoarele în afunduri,
 Dau vieți și putere
 Altei lumi
 Din acelaș univers —
 Ce dreptul și l cere.
 Cu aripile frânte:
 Ne'ndeplinitele vise
 Se prefac în rațiune,
 Devin o hrană
 Din natură nimic nu se pierde
 Nici o porțiune !

GEORGE NEGRU

H e d e v o n d e r H e i d e

(Hedwig Orendi — Hommenau
COLO STĂ GATA UN MORMÂNT

(Es liegt ein Grab geschaufelt.)

Colò stă gata un mormânt
În păduricea aromie,
De-asupra lui hoinarul vânt
Se joac', nimic nu vrea să știe.

Aceleași melodii din nou
În goana lui el le desprinde,
Când peste pacinicul cavou
El aripile și-le'ntinde.

Atunci mirat se lasă'n jos
Și scurmă lung pământul
Și iar se'ntreb' misterios

BCU Dej ce-i deșert mormântul? Cluj

Sunt amintirile ce aci
Vor adormi în pacea sură,
Ce niciodată n'ar muri
Pân' vremea, vremea nu se
'ndură.

LUCIAN COSTIN

F U R T U N A

De dimineață începu nădușeala, iar pe la amiază, lumea părea băgată într'un mare cuptor. Frunzele copacilor s'au lăsat în jos de parcă erau fierte. Satul dormea dus, dealungul văei, în oceanul arșiței grozave. Dintr'odată pe bolta de albastru șters, au apărut nourași mici și iuți, ce repede, s'au înmulțit și pologul negru a învăluit bolta peste tot.

Se stârni un vânt puternic, ce frământă crengile copacilor, gata, gata să le rupă. Copacii își aplecau frunțile până la pă-

mânt, suspinând, ca niște sclavi în fața stăpânului. Colbul cenușiu mânat cu furie, întuneca zarea. Oamenii și dobitoacele zoreau spre adăposturi.

Grija și frica se vedea peste tot. Frunzele desprinse au umplut văzduhul, urmate de câte o ramură frântă, ce luneca fluturând, în timp ce se auzeau alte trosnituri de crengi mai mari sau vârfuri de copaci.

Din salcâmul de lângă portiță, vântul luă cuibul de vrăbii și-l trânti tocmai în mijlocul drumului.

Il rostogoli, de câteva ori, rupându-l bucăți, bucăți, lăsând în urmă trei pui golași de vrăbiuță, ce buimăciți și neputincioși se sbăteau în colbul cenușiu. Veni un șumuiog de paie și-i tăvălugi la rând, lăsându-i lipiți de pământ.

Vrabia cea bătrână, ca un boț cenușiu, se trânti la pământ desnădăjdută, ciripi pe lângă ei, apoi luptându-se cu puterea vântului, se agăță pe gardul de stuf al lui Moș Vasile.

Disperată îi chemă cu ciripitul ei duios, la ea, sub gard la adăpost.

Dar strigătele ei rămâneau fără ecou. Sări jos, cu penele sbârlite, aleargă prin buruiene și bulgări până la pui și iar îi chernă sub gard. Inșă sbuciumul ei rămânea zadarnic.

Un tropot de copite o alungă din nou de lângă copilașii, ce neputincioși se sbăteau în colbul de pe drum.

Trecuseră, ca vântul, în goană nebună mânia, înfricoșaji, de tunetele groaznice ce se apropiau. Cireada, rămase în urmă. La poarta de peste drum la Moș Simion Bolozan, un mânzac, frumușel la vedere, desprins din cârdul ce goni dealungul uliței, juca și necheza de spaimă.

Și cum nimeni nu se grăbi să-i deschidă poarta, sări peste ea, trântind-o la pământ.

Vitele cu coada'n sus, alergau înghesuindu-se, mugind mâ-nate de groază și plesnituri de harapnic. După ce trecu cireada, se mai lumină zarea, de colb dus în răsărit.

Vrabia sări să-și caute puii dar se căsnea, alergând cu penele sbârlite. Un șarpe de focorbi vederea, apoi o detunătură revărsată, cutremură cerul și pământul.

Ea se lipi desnădăjdută și înfricoșată de pământ. Incepură să cadă primele picături de ploae, ce o desmeticiră, ca să nu fie călcată de o căruță, cu fete și băeți ghibuiți, ce gonea spre casă.

Se lumină puțin mai bine și se putea vedea ulițele și casele satului de peste vale. Vuetul furtunei și sgomotul celor îngroziți asemănau satul cu un cazan, ce fierbea.

Vrabia umilită, se agăță de creasta gardului, apoi cu mare greu își caută adăpost sub strașina șopronului, din care vântul smulgea câte un mănunchiu de stuf.

Se lipi de bucățica de leat ce era afară, luptându-se cu durerea ce-i învăluia sufletul. O cloașcă, pestriță, cârâia lângă peretele șopronului, alergând ba înăuntru, ba afară.

Caută să-și adune puii, ce țiuiau speriați și risipiți. Sufletele celor două mame clocoteau de aceeaș durere.

În prag o altă mamă își frângea mânele de groază. Mătușa Marina plângea de grija lui Niculaiță, dus cu vitele pe deal.

— Of! Doamne! Of! Doamne! Să nu fie măcar chiatră. Dacă i-ar da Dumnezeu minte, să lase vitele și să fugă'n sat sau la vr'o colibă."

Alergă până la poartă și se uită dacă nu cumva se vede Niculaiță dealungul uliței. Se întoarse repede, plângând, încerdac.

— Măi Grigor, du-te, întru'ntâmpinarea băietului. Nu vezi ce o să hie? Ia-ți ceva'n cap și du-te!

— Da n'o să mai hie nimic! Nu mai rumțaii de bogdaproste. Și-apoi el nu-i copil de tătă. S'ascunde la vr'un adăpost.

Vântul urlă cu furie, frământând crengelile copacilor. Ultimile rămășițe de colb, ca o caravană sură, treceau pe uliță. Stropii ce târcau pământul se tot îndesiră. Apoi un ropot cuprinse totul. Cu putere loviră săgețile cenușii, în pământ, în pereți, în garduri, lăsând să curgă șuvoae de apă amestecată cu praf.

Deasupra văiei în care se'nțindea satul, vântul ducea ziduri cenușii de apă, ce regulat dispăreau, învăluind totul cât vedeai cu ochii, în haina sură.

În geamuri, în pereți, trosneau boabe de ghiață iar pe jos săreau albi, întocmai gogoșilor de păpușoi, pe o vatră puternic încinsă. Fulgere se întreceau în furia lor, urmate de detunături groaznice.

Mătușa Marina la fiecare fulgerare, făcea cruci și plângând spunea rugăciuni.

— Păzește-l Doamne!... Arhanghele Nicolae e-l în paza Ta. Apoi își aduse aminte, că bătrânii zic, că e bine la chiatră să scoți cociorbă în prag, deschise ușa și alergă în tindă.

— Marino!...Hei fa, n'auzi? Ce te-ai smintiit cu tătu? Inchide ușa! Ci vrei să-ți trăsnească casa?, se răsti badea Grigor de sub strașina bucătăriei. Mătușa Marina, grijulie împlini porunca, spunând ceva încet și făcând cruci. Piatra cădea tot mai des și mai mare, în întinderea apei ce clocotea pe pământ.

„Cuțiu“ cânele bătrân și credincios, care se ascunsese sub iesle, unde apa îl supăra acum se sculă, privi nemulțumit în stânga și în dreapta, apoi o luă prin ploaie în spre bucătărie.

Se gudură, lipindu-se de picioarele lui nea Grigor, ce sări din gânduri și înfuriat se răsti:

— „Tiuu!... javră.“

Cuțiu, și-a nteles greșala, se muie pe picioare, lipindu-se de pământ, cu ochii umil la stăpân. Ploaia cădea, deasă de se n-tunecase zarea. Vântul o legăna pe aripile sale cum voia.

Apoi încetini puțin câte puțin, doar vântul nu se astânpăra jucându-se cu săgețile cenușii de apă. Nourii s'au rărit, fulgere s'au potolit, depărtându-se spre răsărit, deasupra Limanului.

Se arată soarele roșu ca focul, de parcă ardea de mânie pe furtuna, ce trecuse, arătând oamenilor curcubeul, — „semn că nu va mai fi furtună.“

Mătușa Marina alergă în stradă ținându-și cu o mână fustă ridicată, să n'o stropească cu noroi, căută cu ochii pe Niculaiță.

— „Du-te măi, ți-o spun! Cine știe, ce s'o fi întâmplat cu băietul.“

— „Ei, na.... mă duc... Că nu s'a mai întâmplat nimic. Că de, cogemete băețandru.“

Pe vale, urla suvoiul, ca un râu înfuriat. Ulițele păreau canaluri, pe cari căduri de copii ieșiseră să se bălăcească. Casele erau tarcate de loviturile grindinei. Oamenii își arătau păreri despre stricăciunile pricinuite de piatră. Toți erau amărăți.

— „N'a mai bătut peste tot. În spre Caplani a plouat puțin iar în spre Tudora doar colbul a lipit. Ce-i drept pe Varatic, a ciugulit binișor. Păpușoiul numai bățul a rămas iar grâul a culcat tăt la pământ, — lămurea Moș Simion Bolozan.“

— N'o fi nimic... Grâul s'o ridica, iar păpușoiul mai are vreme să se îndrepte. — încurajă moș Toma.

Mătușa Marina, cum văzu vacile aleargă întru'ntâmpinarea lui Niculaiță.

— Credeam, ferească sfântul, că ai pățit ceva, cu nevoia asta.

— „Nimic. Doar m'a udat. Acî'n sat mai rău, deabia am trecut peste vale. Pe „Murga“ era cât pe aci s'o ia, noroc de sălciiile lui Glidivin.“

— „Dar tu, cum ai răzbit“?

— „M'am suit într'o căruță și am trecut.“

Soarele, aruncă ultimele raze de aramă, prevestea vânt pe a doua zi. Liniștea cuprinse totul, doar din când în când câte o mică adiere scutura roua de pe copaci ce cădea ca o ploaie.

Un cârd de copii gălăgioși se căzneau să facă o iezătură. Alți doi făceau luntre din stuf, dându-le drumul pe apă. Lângă fântână Dominte, sta de vorbă cu Leana lui Șopoteanu și Tinca lui Crudu, ce neastâmpărată scutură dudul în capul celor doi îndrăgostiți și Pufii râzând, cu cobelița'n spate, mlădiindu-și fragedul corp.

Totul intră în noapte ce se lasă din neștiire neagră ca ceaulul.

LEONARD CAZACIANU

C R O N I C A

C A R T I :

CONSTANTIN T. STOÏKA, un poet al timpului (1892—1916). Unul din tinerile talente ale Munteniei pe tărâmul literelor a fost vigurosul Const. T. Stoika, ale cărui opere le încrustăm la această pagină, ca un memento pentru noua pleiadă de scriitori, ce se ridică astăzi: Coborîtor dintr'o distinsă familie, cu o aleasă educație literară, dotat cu cele mai rigide norme ale artei poetice — s'a ridicat aiudoma ca un falnic stejar în mijlocul unei generații de tineri, cari n'aveau încă figuri reprezentative. Deschizând moștenirea literară a mult regretatului poet — mort la datoria sa de ofițer pe valea Oltului în 1916 — am tresărit atins de coarda unei intensive atenții cu ce debut se prezintă, tânărul Const. T. Stoika! Și iată-l. Sub modestul pseudonim *Delaziliște* l-am urmărit cu un elan indescripibil, ceiace pentru acest debutant e mai mult decât un merit trecător. E opera însăși siatetizată în efluvile artei, căci strofe de acestea sunt ilustre rarități:

„Nimicind întunecimea nepătrunsului—Viitor,
 Facla geniului străbate printre splni și căi pustii,
 Deschizând o largă cale prin nimicul... celor vii...
 Celor ce'mpletesc cu lauri cununia vieții lor...

Delaziliște; Licăriri.

Poezia „Spre ideal“ strofa I. Debut din anii 1910. Copios în redarea ideologică și sensitivă. Belșug în metafore și metonimii. A scris și proză.

Un model de essu avem în „*Un profil feminin*“ (Carmen Sylva). Foarte conturat în caracterizarea operii și personalității acestei regine-poete. Foarte evocator în exteriorizarea sublimului. Contemplativ până în cele mai adânci profunzimi. Și mai evoluibil în al doilea volum de proză „*Insemnări din*

*zilele de luptă** 1) un nostim jurnal de campanie, cu care își încheie viața vlăguită pe câmpul de onoare. Acest volum l-a publicat în 1921 fratele său Titus T. Stoika, cu o prefață de Ovid Densusianu. Dar volubilitatea, rida-carea la locul onorific în galeria națională a poezilor, avea să fie cel mai reprezentativ volum. „Poezii” (1912—1916) Vibrant, visător, pitoresc, de o rezonanță netăgăduită. Superb și sever în plasticizarea interiorului, combinație fericită cu cea a exteriorului. Stăpânitor desăvârșit până în cele mai fine nuanțe asupra mediului artistic, pe care-l redă admirabil.

Pe sub poduri lacuri moarte dorm în visuri
 Ca domnițele din basme, blestemate.
 Sensitivela în straturi dărâmate
 Par coroane veștejite'n paraclisuri.
 Firul apei nu mai cântă în fântâni.
 Buze arse sunt havuzele uscate,
 Iar statuetele-Dryade înghețate
 Sub privirile Satyrilor păgâni.

(Parfum antic, strofa 3-4)

L. C.

LE MODÉLE FRANÇAIS DE L'„EROTOKRITOS“

— Poème crétois de XVIIe siècle —

Extras din „Revue de littérature comparée“

BCU Cluj April-Iunie, 1936, Parisary Cluj

În studiul de mai sus, distinsul profesor universitar din București, d-l Nicolae Cartoian, se ocupă de una din problemele nespuse de interesante, care a provocat atâtea discuțiuni în lumea savanților specialiști.

Poemul amoros și de aventuri „Erotokritos” conceput în Creta, în epoca dominațiunii venețiene, este considerat până azi, drept cea mai aleasă creațiune a literaturii neo-grecești, de început și, s'a bucurat de o popularitate vie atât în Grecia cât și în România.

1) Declarație-Copie: Sublocotenentul Constantin T. Stoika, pe care l-am avut în companie, a murit în ziua de 20 Octombrie 1916, fiind grav rănit de un proiectil de artilerie. Am vorbit cu dânsul imediat, după ce l-au rănit; dorea cu orice preț să fie dus la doctor și operat. L-am dus la doctor în Titești, dar din cauza emoragiilor teribile, pe care a avut-o încontinuu, a sucombat pe drumul de la Titești la Boșor, unde se află înmormântat. Deplâng împreună cu familia moartea acestui brav camarad și prieten, care pelângă acestea mai întrunea și calitățile unei distinse individualități.

Căpitan Ion Popovici

Se certifică de noi prezenta declarație.

Comandantul regimentului de grăniceri,

Colonel Uică

Pentru conformitate

Maior Pastia

Această operă a circulat timp îndelungat sub forma manuscrisului: cel mai vechiu datând din 1710, se găsește păstrat în British Museum. Publicat mai întâi la Veneția în 1913, a apărut în nenumărate ediții, până și azi, când apare în ediții ilustrate.

Poporul grec îl citise și citesc cu atâta interes și plăcere încât mulți cunosc fragmente întregi pe dinafară. Poemul „Erotokritos” a lăsat influențe adânci la Greci. Nici până în zilele noastre opera n'a pierdut din actualitatea sa. În 1927 dramaturgul popular Th. W. Synadinos a prefăcut-o în piesă de teatru, iar compozitorul M. Albertis a produs muzica, prefăcând-o în operă, jucată iarna trecută la „Olympia”, din Athena.

„Erotokritos” nu mai puțin a fost răspândit în Principatele române, în epoca fanarioților și chiar până la mijlocul secolului trecut. Poemul a fost prefăcut din dialectul cretan, în greaca literară de P. Photino (1769-1821), contemporanul lui Caragea.

Această operă, în noua-i prefacere a încântat nobilimea română precizată și, mulți, printre care și scriitorul C. Negruzzi, au avut-o printre cărțile plăcute, în bibliotecile lor.

Poemul „Erotokritos” a avut o mare influență asupra primilor poeți lirici români: Văcăreștii, precum și asupra literaturii populare, prin traducerea lui Anion Pann. Autorul poemei ar fi un oarecare Vicenski Kovnaros, în legătură cu care s'au lansat fel și fel de păreri, de către cercetători. În 1015 Xont-hondidis, în documentata introducere a ediției critice, al acestui poem arată că în afară de influențele clasice, bizantine și negrecești, s'ar putea ca Franța și Italia să fi influențat, ridicând 34 pasagii din Boiardo, Arioste a căror imagini poetice se regăsesc și în „Erotokritos” al lui Kovnaros.

D-l profesor N. Cartoian ca un bine cunoscut cercetător, verificând toate ipotezele celor ce s'au ocupat de acest poem în acest studiu demonstrează, că modelul, încă necunoscut al acestui poem neo-grec, este romanul cavaleresc „Paris și Viena”, datând din mijlocul secolului al XV-a. Aceasta este epoca, vastele recitări în versuri din sec. XII și XIII fac loc romanului în proză, cu proporții reduse și aplicate să studieze caracterele precum și moravurile societății.

„Paris Viena” extras din limba provensală în franceză, de către Piere de la Cypéde în 1432 și publicat în 1487 la Anvers a avut un succes extraordinar în acel timp, ajungând până la ediția 11; bucurându-se de un număr mare de cetitori în toate țările lumii, prin traducători: italieni, spanioli, catalani, englezi, flamanzi, suedezi, latini, armeni etc.

Din studiul comparativ, serios și adânc al acestor două lucrări literare, d-l prof. N. Cartojan conchide asupra influenței vădite a romanului „Paris și Viena“, pe care Kovnaros, l-a localizat, schimbând ordinea evenimentelor, așa, cum îi conveniau mai mult.

Fapta de laudă este a lui Kovnaros, care a îmbogățit literatura greacă cu o creațiune literară de mare importanță, legând prin motive literare occidentul, de pământul străvechiu al Heladei, înfrățind două literaturi mari.

LIVIU ROMAN

ÎNCREZĂTORI TOT ÎNAINTE

de Prof. Matei Armaș

Caransebeș, 1937

Distinsul director al liceului de stat „Traian Doda“ prof. Matei Armaș, a editat o frumoasă carte asupra celor mai importante evenimente, din analele acestui fastuos liceu. Ca perfect analist a regrupat toate clipele glorioase din activitatea acestui liceu. Ca vrednic îndrumător a pus baza unei noi forțe în cetatea culturală a lui Traian Doda și anume „Asociațiunea liceului „Traian Doda“. Alături de asiduul colaborator, președintele comitetului școlar Dr. Cornel Corneanu, a avut menirea de a pregăti și executa mărețul eveniment al jubileului de 25 de ani dela fondarea liceului la 21 Iunie 1933: apoi la 18 Martie 1934 punerea pietii fundamentale pentru internatul liceului. In 6 Octombrie 1935, concomitent cu desvelirea monumentului Ion Popescu, s'a inaugurat cu mare solemnitate deschiderea internatului în prezența ilustrelor personalități Dr. Const. Angelescu, Alex. Lepădatu, Mitropolitul Nicolae Bălan, episcop Andrei Magier, Octavian Goga, prof. Sextiu Pușcariu, prof. Mihail Manoilescu, arhitecții ministerului, etc.

Toate s'au părăndat în cea mai perfectă ordine, datorită vigilenței și des-
toinției directorului Matei Armaș. Editarea acestei broșuri e foarte bine veni-
tă pentru orientarea publicului, ce ține cu drag la această instituție, liceul
Traian Doda“.

L. C.

CÂNTECE DE TOAMNĂ

de V. I. Bergheanu

București

O încercare lăudabilă de a debita cu puteri proprii unul din cele mai diferite
genuri ale artei. Am subliniat cu bucurie aceea ce poate aparține poezie, cum ar fi;

Saleie dufioasă
Și cu frunza sură,
Ești ursită, veșnic
Să rămâi pe loc,
Să privești în ape

Zilnic cum te fură
Vremea de podoabă
Soarta de noroc.

*Fragment din
poezia XXI*

Dar pe lângă calitățile reale am dat de multe-multe poezii decolorate prin prozaismele, cari trebuiesc eliminate din poezie. Iată exemple: necaz te face, distrug, purced, sălcii șed, dictează, surpriză, nuanță, realitate, cutezare, co-pleșește, neîntreruptă, amărâtă, etc. Inșă, peste tot impresia bună rămâne. Ințr'o prefață duiioasă, d-l N. Iorga l-a încurajat cu tot dreptul.

„ S B U C I U M A R E ”

de Dimitrie Fara — Roman dramatic în 5 acte — Timișoara 1937

Un tânăr autor, care își încearcă puterile în arta dramatică, contribuția Banatului, atât de săracă în opere valoroase. Piese, piesete, comedii, tragedii cu cele mai răsunătoare titluri și subtitluri. Și am dori să spunem un cuvânt bunșor și despre această carte.

Ne vom strădui, dar nu credem, că vom reuși. Căci a fi obiectiv, e cea dintâi condiție a recenzentului și e și cea dintâi calitate. Subiectul ales e unul dintre cele mai bătătorite, care azi se traduce cu „banalități” acre.

Trebuind un subiect original. Traducerea e prea transparentă, îmbrobonată de convenționalisme supărătoare. Stil nedirijat de anticameră. Acțiunea sălcie, fără emoții vivace sufere de cursul nedramaticului. Ori, a-l plimba pe cititor-auditor prin 5 acte, înseamnă ceva. E prea declamatorică acțiunea. Afectiunea, multiplicată în procesul exteriorizării în nesfârșite nuanțe și gesturi dramatice, e o calitate sine qua non...

Greșeli ortografice odioase se repetă deavalma că ^{ieri} ~~te~~ (răspuns) și altele. Dar prin răbdare, concentrație și producție autorul va ajunge să-și încoroneze succesul cât de curând.

Li dorim din tot sufletul și timpul va confirma sinceritatea noastră.

INFLUENȚA BISERICII ASUPRA LITERATURII ROMÂNE

(în veacurile trecute)

de Pr. Const. Gr. Chirica

„Editura Noastră”-București

Un subiect general tratat în măsura unei teze de licență la

literatura română, Redarea e ușor schițată, ba chiar prea simplistică. Străduința de a aduna vastul material reprezentat de literatura poporană și cea cultă e cât se poate de lăudabilă.

Pentru un preot dela țară, conștient de misiunea sa, e o astfel de preocupare literară, un merit deosebit, iar din partea noastră o recunoștință. Autorul a luat epoca străveche și a mers înainte până la epoca lui Slavici. Ar fi de dorit și epoca cea contemporană, care e foarte bogată în izvoare, pentru al II-lea volum. Cu bucurie îl așteptăm și pe acesta.

ORIGINEA CIANGĂILOR DIN SĂCELELE BRAȘOVULUI de Aurel A. Mureșianu

Un frumos și documentat studiu în miniatură. Am fi dorit ceva mai amplu, decât cele 14 pagini, mai ales la un subiect istoric și atât de interesant. Autorul prezintă mare interes față de problema aceasta. Cuvântul editurii iscălit de Victor Tudoran putea să lipsească, deoarece un om fără suprafață a „Plaiurilor Săcelene” nu poate iscăli cuvinte de recomandare. D-lui Aurel A. Mureșianu cuvinte de recunoștință și încurajare din partea noastră, a „Banatului Literar”.

FLORILE SATELOR

Grigore Bugărin

Lugoj 1937

Cu al V-lea volumaș de versuri, tânărul și vigurosul poet bănăjean Grigore Bugărin, ne prezintă o altă parte a tezaurului bănăjean în domeniul literaturii. Foarte plastic, cu un nou și mlădios vers. Inventivitatea motivelor folclorice crește dela volum la volum. Superior în exteriorizarea ideilor, dominant în cristalizare și subtilizare. Iată un exemplu:

V I S

„Merii'n floare scuture
Aripe de fluture
Peste cânepa'ncolțită
De mândruța mea păzită.
Cu ochiul de vulture
Vine capra'n turture

Și cum fulguese neaua
Se coboară rânduneaua."
(ciclul: I Mândra)

PROBLEMA NUVELEI ÎN LITERATURA GERMANĂ
de Victor Morariu Cernăuți, 1937

Frumoasa introducere a cursului universitar „Din istoria și teoria nuvelei germane” o apreciem din tot sufletul, căci erudiția acestui talent, prof. univ. Victor Morariu, am subliniat-o cu toată verva în revista noastră.

D-l prof. Victor Morariu ni rămâne dator cu multe și multe, alte tratate asupra literaturii germane. Să ia aminte dela tribuna noastră, că d-l Ion Sângiorgiu, colegul d-sale dela București, colindă Germania cu o piesă politică, al cărui titlu nici nu-l scriem. Am respect față de serioasa noastră revistă „Banatul Literar”. Cine controlează această literatură camuflată a d-lui Sângiorgiu ?

De am pune un premiu dela revista noastră, sigur că nu rezistă. Și mai ales că...d-l I. Sângiorgiu nici nu poate îngăima o conversație fluidă germană. Ei, ei. Domnule profesor Victor Morariu ! Ce Moravuri literare ne mai așteaptă !!! Sic transit...

A R C A L U I N O E
(Poezii)

Ștefan Stănescu

București, 1937

L-am întâlnit cândva pe tânărul poet pe Calea Victoriei în București. Cu pași repezi, o fire dulce și zâmbitoare. După 2 ani îmi vine o surpriză: volumașul „ Arca lui Noe”

Ștefan Stănescu se ridică din noua generație. Am câteva cuvinte de reper. I-am subliniat massivitatea ideii de inventivitate artistică, verva de a plasticiza. Aflu că esărac încă în metafore și metonimii. Nime nu i-a atras atenția. Aș vrea să se scape mai curând de impuritățile prozaice atât de supărătoare ca: vis impur, două pâni ce nu se cunosc, alergând după propriul meu chip aureolat, merg discutând despre toxine, uimit peste măsură el deveni sfios etc. etc. O sumedenie de prozaisme! Trebuie întregul volum conceput în forme și fondul arhaic - biblic.

Era succesul în zecit. Dar fiindcă e un tânăr talent, avem tot dreptul să sperăm.

PROCESUL MÂNĂȘTIRILOR ÎNCHINATE

de Marin Popescu-Spinescu

București 1936.

Fără îndoială că a aborda o astfel de contribuție la istoria românească — se impune dela sine o documentare temeinică și o orientare precisă asupra ultimelor 3 secole. România Nouă a sec. XIX-XX trebuie să se încadreze în politica internațională pentru a se consolida pe baze naționale — sociale — economice. Autorul, o forță și mândrie a științei, ni-a documentat întreaga teză cu un lux de amănunte dintr'un mare magazin de studii, acte și documente.

Actul dela 13 Decembrie 1863 (legea secularizării moșiilor dela mânăștirile închinatelor Locurilor Sfinte) a provocat o mare mișcare în Orientul Europei și întregul proces al mânăștirilor închinatelor deveni și un litigiu internațional până pela 1908, când amorți în cancelariile statelor interesate. Se sporeau conflictele, ce au cauzat ivirea unor complicații europene neprevăzute: războiul dela 1913 și cel mondial 1914-1918.

S B U C I U M A R E

de Nanu Viorescu

— Poezii — „Editura Noastră“-Buc.

Bun băiat! vrea să fie poet. Dacă se poate. Sărăcia cea mare de fenomene poetice o recompensează totuși în unele poezii pentru a ni promite ceva. Vrea să-l încorajez pe toată linia pentru delicioasele sale.

„Tu niciodată n'ai să știi
Ce dulce-i primăvara'n
floare,
Când ale stelelor făclii
Lucesc pe bolta nopții clare.
(Sbuciumare; Niciodată, pag. 13)

FLORI ÎNDOLIA TE

de George Negru

„Editura Noastră”—Buc.

Flori Îndoliate! N'ar trebui acest titlu pentru un tânăr și talentat scriitor. Nu puneți, titluri imposibile! Critica veghiază, domnilor. D-l Gh. Negru e totuși un talent debutant, pe care îl vom încuraja la cea dintâiu frumoasă metaforă. Are frumuseți de poezie ca:

„În tăcerea de cimitir
Doar turele se'naltă gânditoare”...

E un tânăr poet, care promițe mult și va crea cândva (în scurt timp) și frumoasa noastră poezie...

REVISTE:

VIATA LITERARĂ, anul XI, nr. 12. În pragul celui de al doisprezecilea an, revista „Viața literară” își urmează linia dela început. Directorului, d-l căpitan I. Valerian (o fi fost deblocat?) a reușit să strângă în jurul său o pleiadă de tineri scriitori și poeți, unii cari și-au început activitatea chiar la această revistă.

Din ultimul număr reținem numele d-lor: Mircea Eliade, Nicolae Roșu (doctor la c. f. r., serviabil cu toată lumea) și Virgil Carianopol.

SĂNĂTATEA, anul XXXVII, nr. 9, Noembrie 1937. Director fondator Dr. Sigmund Sigma. Apare la București, fiind una din revistele de specialitate în privința sănătății și a higienii.

Pe lângă sfaturile medicale conține și literatură bună, Proză și versuri semnează Gallia Tudor, Const. Barcaroiu și poetul de subtil talent Theodor Rosen.

ÎNNOIREA, anul I, nr. 4. Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni în orașul Arad, condusă de Tiberiu Vuia. Este o revistă literară excelentă, conținând și articole politice și sociale.

Numărul de față aduce colaborarea d-lui Tiberiu Vuia, care semnează un admirabil eseu „Exerciții în real”, apoi poeziile: Maria Botiș-Ciobanu, P. Bogdan, M. Beniuc, Petre Pascu; iar Gh. Moțiu câteva cugetări sub titlul „Stropi din cascada vieții”.

GRAIUL DOBROGEI, anul I, nr. 4-5. (Tiparul „Editurii Noastre”—București) Am primit la Redacție din provincia de peste Dunăre, revista „Graiul Dobrogei”, care apare în Medgidia sub conducerea „Căminului cultural” al cărui președinte este d-l B. Georgescu, Redactor al revistei tânărul și talentatul poet

George Negru, care activează intens pe tărâmul cultural în Dobrogea.

CUGET MOLDOVENESC, anul IV, nr. 8—10. Director: Marc Văluță, prim-redactor: Petru Stati, iar administrator Mihail Horn.

Apare lunar sub auspiciile Societății „George Enescu” în Bălți-Basarabia. Și în prezentul număr scriu proză și versuri tot vechii colaboratori.

ÎNVĂȚĂTORUL BĂNĂȚEAN, anul I, nr. 15-16. Organ oficial al Asociației învățătorilor din județul Severin, având ca director pe d-l Pavel Jumanca, redactor Ioan Șoma și administrator Sidonia Stan.

PĂMÂNTUL, revistă literară apare la Călărași (Ialomița) sub direcția cunoscutului avocat și literat d-lui Eugen Cialic, președintele Sindicatului „Ziaristilor din Muntenia”. Numărul din 14 Octombrie aduce prețioase colaborări: Eugen Cialic, Nicolae Roșu, Constantin Răuleț și E. Ar. Zaharia.

PROMETEU, anul III, nr. 7-10, Iulie-Octombrie 1937. Revistă de luptă pentru propășire, frumos și adevăr ce apare la Brașov, sub conducerea d-lui I. Al. Bran-Lemeny, conține în fiecare număr articole literare și sociale bine documentate.

Din ultimul număr, reținem numele următorilor prozatori: Bran-Lemeny, Nae Eremia și George Moroianu. Dintre versificatorii d-lor: Horia E. Frunză (șeful redactor al revistei), V. Marinaș și Dimitrie Danciu, a cărui poezie „Indernn” e mult superioară celor publicate în numerile anterioare.

FÂNTÂNA DARURILOR, anul IV, nr. 8. Octombrie 1937. Revistă de cultură creștină. Director: Preotul Toma Chiricuță. Mereu întâlnim numele acelorași colaboratori. Din acest număr se simte însă lipsa d-lui Ionel Tudose. Am dori o cronică mai amplă și bogată.

ROMÂNIA EROICĂ, anul I, nr. 5-6. Revistă pentru promovarea românismului, apare lunar în orașul Cluj sub direcția d-lui Ion Colfescu — Delaturda. Această revistă completează un simțit gol, în cece privește publicațiile în acest domeniu din țara noastră. Conducându-se după o conduită reușește să corespundă situațiilor de azi din Ardeal.

SCÂNTEIA, anul VIII, nr. 9-10, Sept.-Oct. 1937. Revistă literară științifică și de folklor a elevilor dela Liceul „Petru Maior” din Gherla, jud. Someș, directorul revistei: Emil Precup.

E lăudabilă activitatea elevilor dela acest liceu, cari se străduiesc ca fiecare număr al revistei, să fie cât se poate de reușit.

ȘANTIER, anul V, nr. 7-8, Iulie-Sept. 1937, e revistă socială

literară redactată de cunoscutul scriitor Ion Pas și apare în București. Bună ar fi revista (ca tehnică) dacă ar lipsi numele lui Constantin Graur și Lotar Rădăceanu. Prevăd că „Șantier“ o să urmeze „Cuvântului liber“. Și ne întrebăm pentrue „domnii“ dela serviciul cenzurii n'o suprimă cât mai repede ?!

PLAIURI SĂCELENE, anul IV, nr. 9. Nu e o revistă propriu zis literară, ci numai de atitudini și probleme săcelene, după cum singură se întitulează. Au dorit domnii scribi dela această „fițuică“ cândva, să polemizeze cu noi. Le-am mai spus-o și repetăm: „Banatul Literar“ nu se duelează cu nimeni. Continuă să-și mențină prestigiul de care se bucură chiar dela apariție, în lumea tuturor publicațiilor din țară și străinătate.

Cele de mai sus le spunem nu din răutate, ci numai să ia aminte cronicarul dumnealor. Din ultimul număr reținem numele redactorului Victor Tudoran și al lui Dimitrie Donciu din cercul revistei „Prometeu“.

LUCEAFĂRUL LITERAR ȘI CRITIC, anul X, nr. 10 București

Directorul revistei e duiosul și subtilul poet de mare viitor Nicolae Graur, iar redactoare simpatica-i soție Elena Graur. Luceafărul e o revistă de o frumoasă și selectă ținută literară.

Cu fiecare număr își îmbrospătează colaboratorii. Meritul cel mare al conducătorilor revistei e, că au reușit numai în câțiva ani să-și facă Editură proprie, „Editura Noastră“, unde scriitorii din tânăra generație găsesc adăpost.

CĂMINUL, anul III, nr. 8. Apare lunar la Galați, fiind organul cultural al Societății „Solidaritatea“ a Clerului Eparhiei Dunării de Jos. Director: Econ. Petru Gh. Savin. E una dintre cele mai bune reviste pentru familie.

IZVORAȘUL, anul XVI, nr. 9 și 10. Revistă de muzică, artă națională, folklor și teatru sătesc. Apare în Bistrița — Mehedinți sub conducerea D-nei Olimpia și Pr. Iconom Gh. N. Dumitrescu-Bistrița.

REVISTA „SFARMĂ PIATRĂ“ București. O revistă serioasă, reprezentativă naționalismului integral și viguros. În convorbirile noastre cu dl Nichifor Crainic am remarcat șansele de victorie în traectoria tembelismului cosmopolit dela noi. E noua epocă de regenerare națională. Noi, scriitorii tradiționaliști-naționaliști, stăm alături de presa naționalistă combativă.

Disjungerea unei noi pleiade de tineri dornici de a consolida statul etnocrotic, pe baze și mai salutare, nu e decât un fenomen social de mare anvergură pentru prezentul și viitorul statului nostru.

Păcat, că partea literară nu e controlată de d-l Alex. Grego-

rian. Poezia națională de marcă nu e reprezentată de scriitorii de dincoace și dincolo de munți. Nu-s numai Aroni Cotruș ori R.-Gyri, ci sunt și mai remarcabili de cât aceștia. Poezia naționalistă deasemenea să fie bine cunoscută, apreciată și prezentată în frumoasa revistă „Sfarmă Piatră”. Sperăm că viitorul va aduce toate la rând.

REVISTA „INSTITUTULUI SOCIAL BANAT-CRIȘANA”. E o frumoasă și documentată revistă asupra problemelor bănățene.

Probleme sociale. D-l Groșoreanu o dirijează cu o responsabilitate onorifică în mediul nostru social bănățean-crișan.

Această proeminentă figură bănățeană, d-l C. Groșoreanu, va răspunde în fața viitorului nostru bănățean, că n'a avut la timpul său emblema vremilor. Noi, dela tribuna „Banatului Literar” îl vom urmări pe acest domn pentru toate problemele bănățene. Semicultura bănățeană o vom repudia-o până la.

Numărul revistei îl încheie un domn mediocru C. G. R. și un oareșcare Negru, ignorant în chestii literare. Noi dela „Banatul Literar” vom veghia! Avem o înaltă datorie!..

„LUCEAFĂRUL”, revista regionalei bănățene a „Astrei” Timișoara 1937. Ei, domnule Aurel Cosma, ce ai făcut dumneata, că ai predat revista aceasta pe mâna unor dascăluț? Te-am repudiat de atâtea ori că ai fost absent cu spiritul față de cele mai intime probleme bănățene. Acum, ai făcut un gest generos și frumos din partea D-tale. Te rugăm, ia noul „Luceafăr” în mâini și vei fi de acord cu ce-ți spunem noi. Nu putem face noul nostru bănățenism fără puteri serioase în literatură.

Lucian Costin e atent și dirijează în alt sens literatura bănățeană. Uită-te la noul număr: o încuibăție artistică de publiciști superficiali! Revista noastră „Banatul Literar”, care dirijează numai talente, va fi la datorie față de acest camuflaj literar bănățean, grotesc și ignorant!..

G. L.-Olt

Z I A R E :

ÎNFRĂȚIREA. Ziar politic independent condus de d-l Simion Dreșer, a pășit în pragul celui de al V-lea an. „Banatul Literar” îi urează mulți ani pe acelaș drum. Redacția în Timișoara.

OPINIA CAPITALULUI, săptămânal de atitudine politică, financiară și edilitară. Director: Stelian Ionescu-Angel. Conține și o pagină literară, condusă și îngrijită de d-ra Eliza I. Vișoreanu.

LEGIONARIIL. Din Bazargic ne sosește la 1 și 15 ale fiecărei luni, ziarul naționalist „Legionarii”, ce apare sub direcția cunoscutului luptător naționalist avocatul Cola G. Ciurmetti. Apără

SCRIERILE

LUI

LUCIAN COSTIN

ȘI
G. H. LICĂ-OLT

a) ASUPRA FOLCLORULUI, GRAIULUI ȘI SOLULUI BĂNĂȚEAN

- „Mărgăritarele Banatului” (colecție de folclor)
„Basmе, istorioare, legende și anecdote”
„Studii asupra folclorului bănățean” vol. I
„Baladă bănățeană” în curs de apariție vol. II
„Ghicitorile bănățene” „ ” „ ” „ ” III
„Graiul bănățean” (studii de dialectologie) vol. I și II
„Solul banatic” (în „Relieful României” partea II).

BIBLIOTECA FOLCLORISTICĂ A BANATULUI

(Sub Direcția: Lucian Costin)

- No. 1. Doine și romanțe
No. 2. Balade
No. 3. Basmе și istorioare
No. 4. „ ” „ ”
No. 5. Legende
No. 6. Strigături la joc
No. 7. Snoave
No. 8. Anecdote
No. 9. Anecdote, snoave și legende
No. 10. Basmе și istorioare

GHEORGHE LICĂ-OLT
va edita în curând
„ACARUL PĂUN”
schițe și nuvele din
viața ceferiștilor
„NUNEASCA”
piesă teatrală